

RĪGĀ

2019. gada 10. oktobrī
Nr. 1-23/175_e
Uz 20.09.2019. Nr. 1-49n/2019/99

Maksātspējas kontroles dienestam *paziņošanai e-adresē*

*Par norēķinu kontu izmantošanu
maksātspējas procesā*

Latvijas Finanšu nozares asociācija (turpmāk - Asociācija) ir saņēmusi Maksātspējas kontroles dienesta (turpmāk - Dienests) 2019. gada 20. septembra vēstuli Nr. 1-49n/2019/99 par norēķinu kontu izmantošanu maksātspējas procesā.

Dienests vēstulē vērš uzmanību, ka Maksātspējas likuma 95. panta ceturtajā daļā noteikts, ka naudas līdzekļi, kurus maksātspējas procesa administrators (turpmāk - administrators) saņem, pārvaldot parādnieka - juridiskās personas mantu, noguldāmi parādnieka kontā kredītiestādē.

Dienests kā administratorus uzraugošā iestāde stingri iestājas par šīs likuma prasības ievērošanu un nepieļauj, ka administrators parādnieka naudas plūsmu nodrošinātu caur kādas citas personas kontiem (piemēram, paša administratora). Tomēr praksē Dienests saskaras ar situācijām, kad kredītiestādes maksātspējīgiem parādniekiem kontus neatver vai jau atvērtos kontus - slēdz.

Ņemot vērā to, ka Dienests ir lūdzis skaidrot, kādēļ norēķinu kontu atvēršana tiek atteikta vai atvērtie konti tiek slēgti, un kādi tam ir iemesli - ar juridiskās personas vai maksātspējas administratora rīcību saistīti, - sniedzam šādu skaidrojumu, kā arī norādām uz iespējamiem risinājumiem.

Risku politikas

Kredītiestāžu piesardzīgumu nosaka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku skrupuloza pārvaldība un starptautisko sankciju sloga būtiska palielināšanās. Īpaši tas attiecināms uz risku adekvātu pārvaldīšanu. Kredītiestādēm noteiktās prasības šajā ziņā paredz Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (turpmāk - Komisija) 03.01.2019. normatīvie noteikumi Nr. 1 "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi".

Kredītiestādēm kā privāto tiesību subjektiem ir tiesības izvēlēties tādus biznesa modeļus un riska pārvaldības stratēģijas, kas ietver arī lēmumu neapkalpot noteikta riska profila (segmenta) klientus. Minētās stratēģijas balstās pašu kredītiestāžu pamatotos risku vērtējumos un ievēro risku, kādu konkrētā riska profila klienti rada kredītiestādei, un kredītiestādes iekšējās kontroles sistēmu iespējas adekvāti pārvaldīt šos riskus. Tas ietver arī pārvaldāmajam riskam atbilstošas komisijas maksas. Stratēģijas tiek izstrādātas un

apstiprinātas, ievērojot kredītiestāžu pienākumu nodrošināt raitus maksājumus visiem tās klientiem gan Latvijā, gan starptautiski.

Risku vērtējumā balstīti stratēģiski lēmumi ir katra tirgus dalībnieka biznesa lēmums, ko pieņem katrs tirgus dalībnieks individuāli un neatkarīgi. Par šādu viedokli Asociācija ir panākusi vienprātību gan ar Finanšu ministriju, gan Komisiju, gan Finanšu izlūkošanas dienestu.

Galvenie iemesli

“Pazīsti savu klientu” ir nemainīgs pamatprincips, kas bankām ir jānodrošina bez kompromisiem. Klientiem tā izpildei ir jāspēj izsmeloši paskaidrot savu īpašnieku struktūru un līdzekļu izcelsmi. Viens no galvenajiem principiem, ko ievēro kredītiestādes, ir risku izvērtēšana un ņemšana vērā pat tad, ja sadarbībai ar klientu nav formālu juridisku šķēršļu. Saskaņā ar kredītiestāžu risku pārvaldības stratēģijām un Komisijas 09.01.2018. normatīvajiem noteikumiem Nr. 3 “Klientu padziļinātās izpētes normatīvie noteikumi kredītiestādēm un licencētām maksājumu un elektroniskās naudas iestādēm” tiek vērtēts, vai juridiskajai personai ir caurskatāma īpašnieku struktūra un līdzekļu izcelsme, bija saprotamas finanšu plūsmas un piegādes kanāli, klients vai patiesā labuma guvējs nav bijuši iesaistīti (tostarp uz aizdomu pamata, par ko liecina klienta izpētes materiāli) koruptīvās darbībās un nodokļu krāpšanā. Reputācija arī ir būtisks faktors, kas tiek ņemts vērā. Informācijas nesniegšana kredītiestādēm klientu izpētes vajadzībām arī ir biežs iemesls, kādēļ saskaņā ar Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma 28. panta otro daļu automātiski jāslēdz norēķinu konts bez iespējām lemt citādi.

Tāpat ir svarīgi, ka klients vai tā sadarbības partneri nav pakļauti paaugstinātam starptautisko finanšu sankciju riskam (tieši vai netieši). Starptautisko sankciju ievērošana un adekvāta sankciju risku pārvaldība atbilstoši FKTK 29.01.2019. normatīvajiem noteikumiem Nr. 13 “Sankciju riska pārvaldīšanas noteikumi” ir būtisks priekšnoteikums, lai finanšu sektors spētu visus tā klientus nodrošināt ar pieeju starptautiskajai finanšu sistēmai. Starptautiskās sankcijas nenosaka pašas bankas, un bankas nekādā veidā nevar tās ietekmēt, jo starptautiskās sankcijas tieši izriet no starptautiskās politikas. Sankciju neievērošana paredz stingru atbildību un ir ar smagām sekām gan bankām, gan to amatpersonām, gan visiem tās klientiem un tautsaimniecībai kopumā.

Piemērojamība maksātnespējas procesam

Kredītiestādes vienādi piemēro riska politikas maksātspējīgiem un maksātnespējīgiem uzņēmumiem, un tas attiecas arī uz visiem iepriekš aprakstītajiem riska indikatoriem neatkarīgi no tā, vai tie ir bijuši pagātnē vai ir šobrīd. Ja juridiskā persona ir kļuvusi maksātnespējīga, tad riski bieži vien tikai pieaug, tostarp to iemeslu dēļ, kādēļ maksātnespēja varētu būt iestājusies. No finanšu iestādēm tiek sagaidīta efektīva risku pārvaldība; maksātnespējas process nav izņēmums no tās. It īpaši tas skar situācijas, kad arī kāds no kreditoriem ir persona, ar kuru norēķinus kredītiestāde nevar veikt, piemēram, starptautisko finanšu sankciju dēļ.

Papildus tam jāņem vērā, ka arī paša maksātnespējas administratora rīcība var būt iemesls norēķinu konta neatvēršanai vai slēgšanai maksātnespējīgai juridiskai personai, piemēram, gadījumos, kad kredītiestāde noteiktu aizdomu dēļ ir izbeigusi darījuma attiecības ar pašu administratoru kā fizisku personu vai kādu juridisko personu, ar kuru administrators bijis saistīts. Šādiem gadījumiem nebūtu jābūt daudzskaitlīgiem.

Ir pozitīvi vērtējams fakts, ka administrators ir atzīts par likuma subjektu. Tas nedod tiesības kredītiestādei paļauties uz administratora izpēti un otrādi, bet vismaz rada pārliecību, ka procesu vada persona, kurai ir pienākumi novērst noteikta veida riskus. Svarīgi ir nodrošināt, ka administratori šajā ziņā ir labi apmācīti un zinoši. Piemēram, varbūt juridiskās

personas maksātspējai būtu jābeidzas ar tās aktīvu iesaldēšanu un konfiskāciju par labu valstij.

Risinājumi

Administratoram jāspēj izvēlēties kredītiestādi, kuras risku politikām atbilst attiecīgās juridiskās personas apkalpošana, tostarp arī tad, kad juridiskā persona ir maksātspējas procesā. Izvēle nedrīkstētu aprobežoties tikai ar nozīmīgajām kredītiestādēm, bet tai jāaptver arī mazāk nozīmīgas kredītiestādes.

Sarunās, kas Asociācijai par šo tēmu ir notikušas ar administratoriem (tostarp tikšanās laikā Komisijā), nereti izskan argumenti, ka viena banka ir drošāka par citu u.tml. Vēršam uzmanību, ka visas kredītiestādes tiek uzraudzītas pēc līdzīgiem principiem; ar katras darbības rezultātiem var iepazīties kredītiestādes gada pārskatā, kas zinošam lasītājam dod pietiekamu iespaidu lēmuma pieņemšanai. Administratoram šī pienākuma izpildīšanas un atbilstošas dokumentēšanas gadījumā nevarētu pārnest, ka līdzekļi ir zaudēti, ja kredītiestādes darbība tiktu pārtraukta likumā noteiktā kārtībā vai uzsākts tās darbības noregulējums.

Neatkarīgi no minētā, jāreķinās, ka var būt situācijas, ka neviena Latvijas jurisdikcijā strādājoša kredītiestāde juridisko personu neapkalpos. Tādēļ Jūsu vēstulē minētajā sanāksmē ieteicām apsvērt risinājumu, kādu izmanto arī zvērināti tiesu izpildītāji, proti, administrators atver profesionālās darbības kontu, kuru izmanto juridisko personu maksātspējas nodrošināšanai. Arī tas nedotu pilnīgi derīgu risinājumu visiem gadījumiem, tomēr ļautu samazināt to gadījumu skaitu, kad norēķini nav iespējami tieši pašas juridiskās personas vēsturiskās darbības dēļ.

Ar cieņu

valdes loceklis

Jānis Brazovskis

**ŠIS DOKUMENTS IR ELEKTRONISKI PARAKSTĪTS AR
DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU**